

Hubert Przybyszewski

Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie

ORCID 0000-0002-8495-7218

HubertPrzybyszewski@onet.pl

Udział i działalność prokuratora w postępowaniu administracyjnym

Słowa kluczowe: prokurator, uprawnienia procesowe, postępowania administracyjne, sprzeciw prokuratora, prokuratura

Streszczenie. W artykule przedstawiono działalność i uprawnienia prokuratora w postępowaniu administracyjnym. Przeprowadzone rozważania prowadzą do wniosku, że przyznane kompetencje służą realizacji zasady rzetelnego procesu oraz praworządności. Dlatego rola procesowa prokuratora w świetle uprawnień, jakie posiada, jest istotna, chociaż niekiedy marginalizowana. Celem niniejszego opracowania jest scharakteryzowanie działalności prokuratora na poszczególnych etapach postępowania administracyjnego oraz próba odpowiedzi na pytanie, czy działania te mają realny wpływ na proces.

The prosecutor's participation and activity in administrative proceedings

Keywords: prosecutor, procedural rights, administrative proceedings, prosecutor's objection, prosecutor's office

Summary. The article presents the activities and powers of the prosecutor in administrative proceedings. The conducted considerations lead to the conclusion that the powers granted serve to implement the principle of a fair trial and the rule of law. Therefore, the procedural role of the prosecutor in the light of the powers he has is important, although sometimes marginalized. The purpose of this study is to characterize the prosecutor's activity at various stages of administrative proceedings and to try to answer the question whether these activities have a real impact on the process.

Wprowadzenie

Prokurator jest organem władzy państwowej, którego główna rola związana jest z wykrywaniem i ściganiem przestępstw, a następnie na tej podstawie sporządzanie aktu oskarżenia i popieranie go przed sądem. Działalność ta w szczególności zatem związana jest z prawem karnym oraz procedurą karną. Jednakże należy wskazać, że uprawnienia, a nawet obowiązki prokuratora nie ograniczają się jedynie do wymienionych zagadnień, ponieważ występują one na wielu innych płaszczyznach i procedurach. W związku z tym celem niniejszego artykułu będzie przedstawienie

najistotniejszych form działalności prokuratora na gruncie prawa administracyjnego, podkreślenie istotnej jego roli, aby postępowanie przebiegało zgodnie z prawem. Ponadto wskazane zostanie, czy i jakie ma w tym obszarze uprawnienia oraz związane z tym obowiązki. Konieczna staje się zatem analiza kompetencji prokuratora na etapie wszczęcia postępowania administracyjnego oraz jego udział już w toczącym się postępowaniu.

Zainicjowanie postępowania oraz udział prokuratora w toczącym się postępowaniu administracyjnym

Udział prokuratora w postępowaniu administracyjnym został uregulowany w art. 182-189 k.p.a.¹ Jednakże nie jest to regulacja kompleksowa, bowiem szczegółowy porządek wykonywania czynności w postępowaniu administracyjnym został uregulowany w Regulaminie wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury² oraz ustawie Prawo o prokuraturze³. Jak zostało wskazane w literaturze, celem wprowadzenia instytucji prokuratora w postępowaniu administracyjnym było „rozbudowanie systemu gwarancji prawnych praworządnego działania organów administracji publicznej przez poddanie ich kontroli sprawowanej przez niezależny od nich organ”⁴.

W odniesieniu do kompetencji prokuratora na gruncie prawa administracyjnego należy wskazać, iż jego działalność i kompetencje kształtują się w zależności od fazy postępowania, albowiem kreują się ono dwuetapowo:

- a) przed wszczęciem postępowania prokurator ma możliwość żądania wszczęcia postępowania,
- b) po wszczęciu postępowania prokurator ma możliwość wzięcia udziału już w toczącym się postępowaniu, otrzymuje uprawnienie do wniesienia odpowiednich środków zaskarżenia.

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami prokurator otrzymał uprawnienie inicjujące postępowanie, albowiem może on zwrócić się do właściwego organu administracji publicznej o wszczęcie postępowania w celu usunięcia stanu niezgodnego z prawem. Z taką sytuacją mamy do czynienia, w szczególności gdy organ administracji publicznej pozostaje w bezczynności. Brak jest legalnej definicji „stanu niezgodnego z prawem”, zatem pojęcie to należy interpretować szeroko zarówno

¹ Kodeks postępowania administracyjnego z dnia 14 czerwca 1960 r., Dz.U. z 2023 r. poz. 775 ze zm.

² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości Regulamin Wewnętrznego Urzędowania Powszechnych Jednostek Organizacyjnych Prokuratury z dnia 7 kwietnia 2016 r., Dz.U. z 2023 r. poz. 1115 ze zm.

³ Prawo o prokuraturze z dnia 28 stycznia 2016 r., Dz.U. z 2022 r. poz. 1247 ze zm.

⁴ B. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądowniczoadministracyjne*, Warszawa 2017, s. 179.

poprzez niezgodność z prawem materialnym, procesowym, jak i ustrojowym⁵. Twierdzenie to potwierdzone zostało w orzecznictwie, bowiem pojęcie niezgodności z prawem można interpretować również poprzez niezgodność z zasadami współżycia społecznego⁶. W zakresie wszczęcia postępowania należy wskazać, iż w § 367 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości Regulamin Wewnętrznego Urzędowania Powszechnych Jednostek Organizacyjnych Prokuratury ustawodawca wskazał kryteria, w jakich prokurator ma możliwość jego wszczęcia, wśród których należy wymienić: ochronę praworządności, w sytuacji gdy naruszenie prawa lub beczynność organu narusza interes Rzeczypospolitej Polskiej lub interes społeczny⁷. Należy zauważyć, że wspomniane kryteria mają charakter kierunkowy, przedstawiający dopuszczalność zainicjowania postępowania. Dodatkowo konieczne staje się podkreślenie, że wspomniane kryteria odnoszą się do istotnych wartości prawnych i kulturowych⁸, takich jak: praworządność, interes Rzeczypospolitej Polskiej, interes społeczny. Żądanie wszczęcia postępowania przez prokuratora jest dla organu wiążące. Jednakże dokonując wykładni literalnej przedmiotowego przepisu, należy wskazać, iż pomimo tego, że obowiązek wszczęcia postępowania po stronie organu nie jest równoznaczny z obowiązkiem wzięcia udziału przez prokuratora w postępowaniu objętym przedmiotowym wnioskiem, w sytuacji wzięcia udziału w postępowaniu przez prokuratora działa on na prawach strony. W literaturze przedmiotu dominujący jest pogląd, zgodnie z którym prokurator ma możliwość wszczęcia postępowania, w sytuacji gdy organ ma możliwość wszczęcia postępowania z urzędu⁹. Zatem w postępowaniach wnioskowych wyłączona została taka możliwość wykorzystania przedmiotowego uprawnienia. Jednakże odmienną praktykę możemy spotkać w postępowaniu organów sądowych, zgodnie z którym „Prawo prokuratora do żądania wszczęcia postępowania administracyjnego jest niezależne od tego, czy ukształtowanie sytuacji prawnej jednostki w drodze decyzji administracyjnej może być dokonane z urzędu, czy na wniosek”¹⁰.

Jak zostało już wskazane, prokurator ma możliwość wzięcia udziału w każdym stadium postępowania administracyjnego. Celem działalności prokuratora jest zapewnienie, aby postępowanie i rozstrzygnięcie sprawy było zgodne z prawem.

⁵ B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, wyd. 18, Legalis 2022.

⁶ Wyrok SN z 19.11.1970 r., sygn. akt. II CR 490/70, Lex 6823.

⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości Regulamin Wewnętrznego Urzędowania Powszechnych Jednostek Organizacyjnych Prokuratury z dnia 7 kwietnia 2016 r., Dz.U. z 2023 r. poz. 1115 ze zm.

⁸ M. Szymański, *Wartości i antywartości – aspekt edukacyjny*, <https://wsp.edu.pl/wartosci-i-antywartosci-aspekt-edukacyjny/> [dostęp: 25.06.2023].

⁹ R. Hauser, M. Wierzbkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, wyd. 8, Legalis 2023.

¹⁰ Wyrok WSA w Poznaniu z 6.06.2019 r., sygn. akt. II SA/Po 188/19, Legalis nr 1470013; wyrok WSA w Poznaniu z 21.01.2016 r., sygn. akt. III SA/Po 743/15, Legalis nr 1470013.

Udział prokuratora nie służy zatem wspieraniu celu indywidualnie określonego uczestnika, strony postępowania. Jak podkreśla się w literaturze, „prokurator nie jest związany wnioskami stron co do rodzaju, zakresu i kierunków działań, a podejmując jakiekolwiek czynności w sprawie z inspiracji określonego podmiotu, nie reprezentuje go i nie wyręcza”¹¹. W związku z tym rola prokuratora ma charakter kontrolny i sprowadza się do weryfikacji czynności postępowania w celu zapewnienia praworządności. Jednakże pomimo tego, nie zwalania to organu administracji od działania zgodnego z prawem, które zostało wyrażone wprost w m.in. art. 6 k.p.a. (zasada praworządności). Dostrzec zatem można, że dochodzi tu do niespotykanej swoistej podwójnej kontroli praworządności – z jednej strony prokuratora, z drugiej organu administracji. Na organ administracji nałożony został również inny obowiązek proceduralny, a mianowicie zawiadomienie prokuratora o wszczęciu postępowania oraz powiadomienie go o toczącym się już postępowaniu, w każdym przypadku, gdy organ uzna, iż jego udział jest konieczny. Wyrażone słowo „każdym” oznacza, iż brak jest takiego etapu postępowania, z którego udział prokuratora byłby wyłączony¹². Każde stadium związane jest z postępowaniem jurysdykcyjnym, niezależnie od tego, czy zostało ono wszczęte z urzędu, czy na wniosek¹³. Dodatkowo to prokurator decyduje, czy weźmie udział w toczącym się postępowaniu i w jakim zakresie, poszczególnych czynnościach. Możemy w tym przypadku mówić o swoistym dyskrejonalnym uprawnieniu w tym zakresie. Konkludując, powiadomienie prokuratora przez organ o toczącym się postępowaniu nie jest dla niego wiążące. W sytuacji gdy prokurator powiadomi organ o działaniu w sprawie, staje się jego uczestnikiem na prawach strony. Uprawnienia te zostały wprost przyznane i literalnie uregulowane zgodnie z art. 188 k.p.c. W ocenie pozycji procesowej prokuratora podstawowe znaczenie dla realizacji jego uprawnień ma możliwość udziału w postępowaniu administracyjnym¹⁴. Zgodnie z art. 69 Prawa o prokuraturze z dnia 28 stycznia 2016 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 1247 ze zm.)¹⁵ w obszarze tym prokurator może podjąć następujące czynności: żądać nadesłania, przedstawienia akt, dokumentów i pisemnych wyjaśnień, przesłuchiwać świadków, zasięgać opinii biegłych oraz przeprowadzać oględziny w celu wyjaśnienia okoliczności sprawy. Istotne jest wskazanie, iż prokurator podejmuje wymienione czynności dowodowe, gdy dowody zebrane w postępowaniu administracyjnym albo inne materiały nie wystarczają do oceny, czy doszło do naruszenia prawa przez organ administracji publicznej. Katalog wymienionych czynności jest zamknięty, zatem prokurator

¹¹ H. Wichlińska-Polak, E. Baran, *Zarys metodologii pracy prokuratora w sprawach administracyjnych*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 2, s. 89.

¹² Wyrok WSA w Łodzi z 2.12.2009 r., sygn. akt. II SA/Łd 618/09, Legalis nr 233872.

¹³ R. Hauser, M. Wierzbkowski, *op. cit.*

¹⁴ Wyrok NSA z 4.05.2004 r., sygn. akt. OSK 55/04, Legalis nr 64184.

¹⁵ Prawo o prokuraturze z dnia 28 stycznia 2016 r., Dz.U. z 2022 r. poz. 1247 ze zm.

nie może wychodzić poza ich zakres. Jak należy zauważyć, uprawnienia te mają charakter *stricte* dowodowy, a służą one dokonaniu ustaleń w sprawie sprzyjających jej rozstrzygnięciu. Zbierany w ten sposób materiał dowodowy nie korzysta z szczególnych uprawnień w odniesieniu do jego oceny, ponieważ w tej kwestii stosowane są odpowiednio przepisy i zasady ogólne wymienione w kodeksie postępowania administracyjnego, w szczególności art. 80 dotyczący swobodnej oceny dowodów czy art. 81 k.p.a. w zakresie domniemań faktycznych. Jak podkreśla się w literaturze, konieczność gromadzenia dowodów przez prokuratora może wystąpić, gdy postępowanie się nie toczy, a rola prokuratora obejmuje weryfikację przesłanek do jego zainicjowania¹⁶. Prokurator bowiem nie przeprowadza postępowania administracyjnego, nie wydaje decyzji administracyjnej, a dokonuje odpowiednich czynności procesowych w aspekcie dowodowym¹⁷.

Jak zostało wspomniane, prokurator decyduje, czy i w jakim zakresie weźmie udział w postępowaniu. Decyzja ta jest o tyle istotna, że przedkłada się bezpośrednio na uprawnienia, jakie mu będą w tym zakresie przysługiwać. Jak wskazuje się w orzecznictwie, nie można o udziale w postępowaniu administracyjnym domniemywać, a o jego udziale w postępowaniu nie przesądzają w szczególności takie okoliczności jak zawiadomienie go o zakończeniu postępowania, także doręczenie mu decyzji administracyjnej¹⁸. Ponadto w poruszonym obszarze konieczne staje się odnotowanie dwóch istotnych tez, zgodnie z którymi¹⁹:

1. „Jeżeli prokurator nie włączył się do postępowania administracyjnego przed wydaniem decyzji przez organ pierwszej instancji, to nie może wstąpić do tego postępowania, wnosząc odwołanie od decyzji, wydanej w postępowaniu administracyjnym, w którym nie brał udziału. Po wydaniu decyzji przez organ pierwszej instancji nie toczy się postępowanie, do którego mógłby wstąpić prokurator. Dopiero, bowiem, wniesienie odwołania uruchamia dalszy tok (stadium) postępowania administracyjnego, umożliwiając weryfikację, kasację lub reformację rozstrzygnięcia organu pierwszej instancji.
2. Prokurator, który nie brał udziału w postępowaniu poprzedzającym wydanie decyzji przez organ pierwszej instancji, nie może wnieść od tej decyzji odwołania. Jeżeli nie dojdzie do uruchomienia stadium postępowania odwoławczego, do którego prokurator mógłby się włączyć, to dopiero kiedy decyzja taka stanie się ostateczna, prokurator może skorzystać z instrumentów procesowych w postaci sprzeciwu”.

¹⁶ *Prawo o prokuraturze. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Komentarz*, red. P. Drembkowski, Legalis, Warszawa 2021.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Wyrok NSA z 4.04.2005 r., sygn. akt. II GSK 3/05, Legalis nr 71799.

¹⁹ Wyrok NSA z 10.03.2011 r., sygn. akt. II OSK 431/10, Legalis nr 369155.

Powyższe prowadzi do wniosku, iż uprawnienia, które przysługują prokuratorowi, zależą od tego, czy brał on udział w postępowaniu objętym czynnością, którą pragnie powziąć. W sytuacji odpowiedzi przeczącej powstają odpowiednio ograniczenia jego legitymacji procesowej.

Sprzeciw prokuratora w postępowaniu administracyjnym

W zakresie kolejnych istotnych uprawnień prokuratora należy wskazać, iż zgodnie z regulacją art. 184 k.p.a. prokurator może wnieść sprzeciw od decyzji ostatecznej, w sytuacji gdy przepisy kodeksu lub przepisy szczególnie przewidują wznowienie postępowania, stwierdzenie nieważności decyzji albo jej uchylenie lub zmianę. Konieczne jest dodanie, iż w sytuacji, gdy stronie przysługują środki odwoławcze, skarga do sądu administracyjnego, wniosek o zwolnienie postępowania, wniosek o uchylenie, zmianę lub stwierdzenie nieważności decyzji prokurator może odmówić stronie podjęcia czynności. Przez pojęcie decyzji ostatecznej należy rozumieć decyzję, od której nie służy odwołanie w administracyjnym toku instancji lub wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy. W aspekcie procesowym konieczne jest wskazanie, iż prokurator wnosi sprzeciw do organu właściwego ze względu na wznowienie postępowania, stwierdzenia nieważności decyzji albo jej uchylenia lub zmiany. Ponadto uprawnienie wniesienia sprzeciwu od decyzji wydanej przez ministra przysługuje Prokuratorowi Generalnemu. Istotne staje się podkreślenie, iż prokurator, który wniósł skargę na decyzję organu administracji publicznej do sądu administracyjnego, nie może z tych samych przyczyn skorzystać z możliwości wniesienia sprzeciwu. Oba uprawnienia prokuratora w aspekcie procesowym się wykluczają. Dodatkowo decyzja, co do której wniesiono sprzeciw, podlega wykonaniu dopóty, dopóki nie zostanie wydane postanowienie o wstrzymaniu jej wykonania i strona może korzystać z płynących z niej praw²⁰.

Warto dodać, iż sprzeciw prokuratora istotnie wpływa na zakres postępowania organu administracji publicznej, w szczególności na czynności, jakie ma obowiązek podjąć. Już samo wniesienie sprzeciwu przez prokuratora obligują organ administracji do wszczęcia postępowania z urzędu oraz konieczność powiadomienia stron o tym fakcie. Organ, do którego wniesiono sprzeciw, nie jest władny do rozpatrywania przesłanek wszczęcia postępowania, ponieważ wniesienie przez prokuratora sprzeciwu obliguje go do wszczęcia postępowania. Wymieniony sprzeciw powinien być rozpatrzony i załatwiony w terminie trzydziestu dni od daty jego wniesienia przez prokuratora. Wymieniony termin liczymy od daty wniesienia sprzeciwu do organu. Jest to termin ustawowy, do którego nie stosujemy terminów wskazanych

²⁰ Wyrok NSA z 3.03.1989 r., sygn. akt. IV SA 1176/88, Legalis nr 41919.

w art. 35 k.p.a., który określa m.in. termin załatwienia sprawy bez zbędnej zwłoki czy przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w terminie nie później niż miesiąc. W sytuacji braku zachowania wymienionego terminu organ administracji obowiązany jest powiadomić prokuratora, wskazując przyczyny zwłoki, poinformować o nowym terminie załatwienia sprawy oraz możliwości wniesienia ponaglenia. Ponadto pracownik organu administracji publicznej, który nie załatwił sprawy w terminie lub prowadził postępowanie dłużej, niż było to konieczne, podlegać będzie odpowiedzialności porządkowej, dyscyplinarnej albo innej przewidzianej w przepisach prawa. Na organie ciąży również obowiązek niezwłocznego rozpatrzenia, czy z uwagi na wniesienie sprzeciwu nie zachodzi konieczność wstrzymania decyzji do momentu rozpatrzenia przedmiotowego sprzeciwu. W związku z tym sprzeciw jest o tyle istotnym „narzędziem” prokuratora w postępowaniu, iż poddaje pod rozważenie podjętą decyzję, a co za tym idzie, jej ponowną weryfikację. Jednakże organ nie ma obowiązku wstrzymania wykonania decyzji, a jedynie uprawnienie, co przekłada się na możliwość podjęcia swobodnej decyzji w tym zakresie. Prokurator nie może wnieść sprzeciwu od wydanych w sprawie postanowień. Po przeprowadzeniu postępowania pierwszoinstancyjnego wywołanego sprzeciwem prokuratora, organ powinien wydać decyzję rozstrzygającą istotę sprawy lub kończącą postępowanie. Od tak wydanej decyzji uprawnionym podmiotom przysługuje prawo wniesienia środków zaskarżenia. Konieczne staje się wskazanie, iż przepisy nie regulują formy, jaką powinien przyjąć sprzeciw wniesiony przez prokuratora. W praktyce spotkać się można z budową dwuczłonową²¹. Pierwszy trzon obejmuje elementy istotne pisma procesowego, tj. oznaczenie organu, stron postępowania, decyzję, której dotyczy sprzeciw, sygnaturę, podstawę prawną, zarzuty czy wnioski. Drugi trzon obejmuje rozwinięcie, uzasadnienie zarzutów oraz argumentację na poparcie podniesionych kwestii. W obszarze środków zaskarżenia wnoszonych przez prokuratora istotny jest pogląd, zgodnie z którym „środki prawne wnoszone przez prokuratora w postępowaniu administracyjnym powinny być przez organ kwalifikowane nie według nadanej im nazwy, ale stosownie do stadium, w jakim znajduje się postępowanie administracyjne w dacie wniesienia środka”²². Prokurator również decyduje, jaki środek zaskarżenia należy wnieść, bowiem jeżeli w sprawie można wnieść zarówno skargę do wojewódzkiego sądu administracyjnego, jak i sprzeciw, wyboru jednego z tych środków dokonuje się z uwzględnieniem potrzeby szybkiego i skutecznego załatwienia sprawy²³. Zatem odzwierciedlenie znajduje tu zasada wyrażona w art. 12 k.p.a., tj. szybkości postępowania.

²¹ H. Wichlińska-Polak, E. Baran, *op. cit.*, s. 93.

²² Wyrok NSA z 12.04.1989 r., sygn. akt. IV SA 57/89, Legalis nr 36492.

²³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości Regulamin..., *op. cit.*

Konieczne staje się wskazanie, iż uprawnienie do wniesienia sprzeciwu przez prokuratora nie zawsze będzie zależeć jedynie od jego indywidualnie podjętej decyzji w tym zakresie. Mianowicie jeżeli podstawą sprzeciwu jest naruszenie art. 145 dotyczącego przesłanki wznowienia postępowania w sprawie zakończonej decyzją, w sytuacji gdy strona bez własnej winy nie brała w nim udziału, wniesienie sprzeciwu wymaga zgody strony. Zatem strona postępowania ma możliwość w pełni skorzystania ze swoich uprawnień, zarówno tych procesowych, jak i materialnoprawnych. Konieczne jest, aby strona, która wyrazi zgodę, złożyła ją w formie pisemnej, aby treść zgody nie budziła wątpliwości w zakresie jej interpretacji. W związku z tym nie możemy w tym obszarze mówić, iż prokurator w pełni samodzielnie podejmuje decyzję, bowiem możliwość wniesienia sprzeciwu przez prokuratora uzależniona jest wprost od zgody strony.

Podsumowanie

Działalność prokuratora w postępowaniu administracyjnym służy gwarancji przestrzegania praworządności przez organy administracji publicznej. W wymienionym postępowaniu uprawnienia prokuratora skupiają się głównie na trzech środkach prawnych, którymi są: żądanie wszczęcia postępowania, udział w postępowaniu administracyjnym, wniesienie sprzeciwu od decyzji ostatecznej. Działania te służą istotnym z punktu widzenia prawa oraz społeczeństwa wartościom, takim jak: ochrona praworządności, ochrona interesu Rzeczypospolitej Polskiej oraz interesu społecznego. W świetle powyższego należy zauważyć, iż ustawodawca zapewnił prokuratorowi uprawnienia, poprzez które ma on możliwość realnego oddziaływania na przebieg postępowania administracyjnego. W związku z tym prokurator w postępowaniu administracyjnym odgrywa istotną rolę procesową.

Literatura

- Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, wyd. 18, Legalis 2022.
 Adamiak B., Borkowski J., *Postępowanie administracyjne i sądownictwo administracyjne*, Warszawa 2017.
 Hauser R., Wierzbowski M., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, wyd. 8, Legalis 2023.
 Kodeks postępowania administracyjnego z dnia 14 czerwca 1960, Dz.U. z 2023 r. poz. 775 ze zm.
Prawo o prokuraturze. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Komentarz, red. P. Drembkowski, Warszawa 2021.
 Prawo o prokuraturze z dnia 28 stycznia 2016 r., Dz.U. z 2022 r. poz. 1247 ze zm.
 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości Regulamin Wewnętrznego Urzędowania Powszechnych Jednostek Organizacyjnych Prokuratury z dnia 7 kwietnia 2016 r., Dz.U. z 2023 r. poz. 1115 ze zm.
 Szymański M., *Wartości i antywartości – aspekt edukacyjny*, <https://wsp.edu.pl/wartosci-i-antywartosci-aspekt-edukacyjny/>.
 Wichlińska-Polak H., Baran E., *Zarys metodologii pracy prokuratora w sprawach administracyjnych*, „Prokuratora i Prawo” 2008, nr 2.
 Wyrok NSA z 3.03.1989 r., sygn. akt. IV SA 1176/88, Legalis nr 41919.

Wyrok NSA z 12.05.1989 r., sygn. akt. IV SA 57/89, Legalis nr 36492.

Wyrok NSA z 4.05.2004 r., sygn. akt. OSK 55/04, Legalis nr 64184.

Wyrok NSA z 4 kwietnia 2005 r., sygn. akt. II GSK 3/05, Legalis nr 71799.

Wyrok NSA z 10.03.2011 r., sygn. akt. II OSK 431/10, Legalis nr 369155.

Wyrok SN z 19.11.1970 r., sygn. akt. II CR 490/70, Lex 6823.

Wyrok WSA w Łodzi z 2.12.2009 r., sygn. akt. II SA/Łd 618/09, Legalis nr 233872.

Wyrok WSA w Poznaniu z 21.01.2016 r., sygn. akt. III SA/Po 743/15, Legalis nr 1470013.

Wyrok WSA w Poznaniu z 6.06.2019 r., sygn. akt. II SA/Po 188/19, Legalis nr 1470013.